



Hankintaohje,
kansalliset- ja EU-kynnysarvot
ylittävät hankinnat

Sipoon kunta

Hyväksytty Kunnanhallituksessa 18.6.2019 §212

1 Sisällysluettelo

2	Johdanto	1
3	Julkisten hankintojen yleiset periaatteet	2
4	Julkisten hankintojen ryhmittely - kynnysarvot.....	2
5	Julkisen hankinnan ennakoidun arvon laskeminen	4
6	Yhteenveto EU-hankintamenettelyistä.....	6
7	Hankinnat yhteishankintayksiköiltä.....	8
8	Hankinta prosessina.....	9
9	Sidosyksikköhankinnat.....	10
10	Tietosuoja hankinnoissa.....	11
11	Esteellisyys.....	12
12	Asiakirjojen julkisuus	12
13	Hankintapäätös ja hankintaa koskeva kertomus	12
14	Hankintasopimus	14
15	Muutoksenhaku hankinta-asioissa.....	15
16	Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset.....	16
17	Hankintojen valvonta.....	16
18	Lisätietoja hankinnoista	17

2 Johdanto

Sipoon kunnan kansalliset- ja EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä, tätä *hankintaohjetta* ja talousjohtajan antamia hankintaohjetta tarkentavia menettelytapaohjeita.

Keskeinen hankintatoimessa huomioitava lainsäädäntö on:

- laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016), *hankintalaki*
- laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016), *erityisalojen hankintalaki*
- laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (1509/2011)
- laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006), *tilaajavastuulaki*
- laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999), *julkisuuslaki*
- sekä kunnan yleistä hallintoa koskeva lainsäädäntö (kuten *kuntalaki* ja *hallintolaki*).

Tätä ohjetta sovelletaan kaikkiin kansalliset- ja EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin. Kunnan hankintoja tehtäessä on myös otettava huomioon hankintakohtainen erityislainsäädäntö. Kaikessa hankintatoimessa noudatetaan hyvää hankintatapaa ja hyvän hallinnon periaatteita.

Tätä hankintaohjetta sovelletaan soveltuvin osin myös niissä hankintayksiköissä, joiden toimiala kuuluu erikoisalojen hankintalain piiriin. Sipoon Vesi noudattaa erityisalojen hankintalakia. Erityisalojen hankintalain luvussa 4 on määritelty käytettävissä olevat hankintamenettelyt, kun hankinnan arvo ylittää lain 13 §:ssä ilmoitetut EU-kynnysarvot. Erityisalojen hankintalaki ei tunne kansallisia kynnysarvoja. Kaikki EU-kynnysarvot alittavat hankinnat toteutetaan pienhankintoina, eivätkä ne kuulu lain soveltamisalaan.

Alla tärkeitä tietolähteitä:

Voimassa olevat hankintalait:
<https://www.finlex.fi/fi>

Ajantasainen tulkinta hankintalaista ja yksityiskohtaiset ohjeet hankintaprosessin eri vaiheisiin:
<https://hankinnat.fi>

Tietoa innovatiivisista hankinnoista ja hankinnoista, jotka liittyvät energiaan, ympäristöön, materiaalien käyttöön tai sosiaalisiin kriteereihin:
<https://www.motiva.fi>

Tietoa julkisista hankinnoista, kuten kynnysarvoista, hankintailmoitusten määräajoista, hankintailmoitusten julkaisemisesta jne.
<https://hilma.fi>

3 Julkisten hankintojen yleiset periaatteet

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan sellaisia tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita kunta sekä muut hankintalainsäädännössä määritellyt hankintayksiköt tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Hankinta voi olla myös vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa ja vastike voidaan suorittaa myös muulla tavalla kuin rahasuorituksena (esimerkiksi käyttöoikeussopimukset). Kunnat ovat hankintayksiköinä velvollisia kilpailuttamaan hankintansa hankintalain mukaisesti.

Hankintojen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin.

Kunnan on hankintojen arvosta riippumatta kohdeltava hankintamenettelyyn osallistuvia ja muita toimijoita tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Hankintamenettelyn tulee myös olla tehokasta ja perustua avoimuuteen. Lisäksi päätöksenteon tulee olla riittävän läpinäkyvää.

Julkisen hankinnan kilpailuttamiseksi kunnan on valittava hankinnan luonteeseen soveltuva, hankintalainsäädännön mukainen menettelytapa. Hankinnan ennakoitu arvo, eli ylittääkö se EU-kynnysarvon tai kansallisen kynnysarvon vai ei, vaikuttaa valitun menettelytavan kulkuun. Yhteistä eri menettelytavoille on, että kilpailuttaminen tulee tehdä avoimesti. Hankinnan avoin kilpailuttaminen tarkoittaa muun muassa sitä, että hankinnasta ilmoitetaan riittävän laajasti.

4 Julkisten hankintojen ryhmittely - kynnysarvot

Hankintamenettelyä valittaessa tulee selvittää:

- onko hankinta rahalliselta arvoltaan kansalliset tai EU-kynnysarvot ylittävä vai alittava,
- jos kyseessä on palvelu, kuuluuko hankittava sosiaali- ja terveyspalveluihin tai muihin erityisiin palveluihin
- jos kyseessä on rakennusurakka, onko kyse rakennusurakasta vai paremminkin palveluhankinnasta tai tavarahankinnasta tai näiden yhdistelmästä

Hankinnat voidaan jakaa arvonsa perusteella EU-hankintoihin ja kansallisiin hankintoihin:

HANKINNAN ARVO JA MENETTELYTAPA	HUOMIOT MENETTELYTAVASTA
<p>EU-hankinnat Rakennusurakat yli 5 548 000 euroa Tavaraj- ja ensisijaiset palveluhankinnat yli 221 000 euroa (paikallishallinto) yli 135 000 euroa (keskushallinto)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hankintalaki soveltuu • Velvoite sähköiselle yhteydenpidolle • Tehtävä EU-laajuinen hankintailmoitus • Pakollinen jälki-ilmoitus (30 päivän kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä) • Hankintalain mukaiset määräajat soveltuvat • Valitusoikeus markkinaoikeuteen ja hankintaoikaisumahdollisuus • Pakollinen odotusaika 14 päivää ennen sopimuksen solmittamista • Suorahankinnoissa mahdollisuus tehdä vapaaehtoinen ilmoitus EU:n laajuisesti ja noudattaa 14 päivän odotusaikaa • Hankintasopimusta ei saa tehdä ilman markkinaoikeuden lupaa, jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen.
<p>EU-kyynysarvot ylittävät liitteen E mukaiset sosiaali- ja terveystalvet 400 000 euroa sekä muut erityiset palvelut 300 000 euroa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hankintalaki soveltuu • Tehtävä hankintailmoitus omalla lomakkeellansa • Käytettävistä menettelyistä ei säädetty tarkasti. Noudatettava kuitenkin hankintalain periaatteita. Lisäksi käytettävä menettely kuvattava. • Voi myös käyttää EU-menettelyjä • Pakollinen jälki-ilmoitus 30 päivän kuluessa • Pakollinen odotusaika 14 päivää ennen sopimuksen solmittamista • Valitusoikeus markkinaoikeuteen ja hankintaoikaisumahdollisuus • Suorahankinnoissa mahdollisuus tehdä vapaaehtoinen ilmoitus EU:n laajuisesti ja noudattaa 14 päivän odotusaikaa • Hankintasopimusta ei saa tehdä ilman markkinaoikeuden lupaa, jos valitus markkinaoikeudessa
<p>Kansalliset hankinnat Tavarat ja palvelut 60 000 – 221 000 euroa Rakennusurakat 150 000 – 5 548 000 euroa Sosiaali- ja terveystalvet sekä muut erityiset palvelut 300 000 tai 400 000 euroa riippuen hankinnan CPV-koodista Käyttöoikeussopimukset 500 000 euroa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hankintalaki soveltuu • Kansallinen hankintailmoitusvelvollisuus • Käytettävistä menettelyistä ei säädetty tarkasti. Noudatettava kuitenkin hankintalain periaatteita. Lisäksi käytettävä menettely kuvattava. • Voi myös käyttää EU-menettelyjä • Suorahankintoihin sovelletaan hankintalain 40 ja 41 §:ää • Mahdollisuus tehdä vapaaehtoinen suorahankintailmoitus ja noudattaa 14 päivän odotusaikaa • Valitusoikeus markkinaoikeuteen ja hankintaoikaisumahdollisuus • Hankintasopimuksen saa tehdä heti päätöksenteon jälkeen (ei pakollista odotusaikaa) • Huom. Muutoksenhaku aika on 14 päivää

EU-hankinnoissa ja kansallisissa hankinnoissa on erilaiset säännökset kilpailuttamisessa käytettävistä hankinta-menettelyistä. Merkittävin ero on, että kansallisissa- ja sote-hankinnoissa hankintayksikkö voi itse luoda käyttämänsä menettelyn, kunhan se on hankintalain periaatteiden mukainen ja kuvattu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Lisäksi EU-hankinnoissa on säännelty vähimmäismääräaikoja, esim. tarjousajan vähimmäispituus. Kansallisissa hankinnoissa tällaisia vähimmäismääräaikoja ei ole. Sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä muihin erityisiin palveluhankintoihin sovelletaan sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä muiden erityisten palveluiden hankintoihin sovellettavia säännöksiä (HL 12 luku). *Huomaa, että hankintalaki 25 § ja 26 §, joissa kynnysarvot ilmoitetaan, ei ole ajantasainen tieto. Voimassa olevat kynnysarvot pitää aina tarkastaa esim. HILMA:n sivuilta <https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/kynnysarvot/>.*

5 Julkisen hankinnan ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoidun arvon laskemisella selvitetään ja ennakoidaan käynnistyvän hankinnan suurin ennakoitu kokonaisarvo ilman arvonlisäveroa. Kokonaisarvo määrittää, alittaako vai ylittääkö hankinnan arvo hankintalaissa säädetyt kynnysarvot, joiden mukaan määräytyvät hankintaan soveltuvat säädökset ja hankintamenettelyvaihtoehdot.

Arvon määrittelyssä otetaan huomioon hankintaan liittyvät optiot ja hankintasopimuksen pidennysehdot. Hankinnan arvo arvioidaan hankintailmoituksen julkaisuajankohdan mukaan.

Erillisinä osina toteutettavissa hankinnoissa ennakoidun arvon laskemiseen on otettava huomioon kaikkien osien ennakoitu arvo. Jos siis osien yhteenlaskettu arvo ylittää kansallisen kynnysarvon, tulee soveltaa kansallisiin hankintoihin sovellettavia säännöksiä. Jos taas osien yhteenlaskettu arvo ylittää EU-kynnysarvon, tulee soveltaa EU-hankintoihin sovellettavia säännöksiä. Hankinnat voidaan siten kilpailuttaa erillisinä osina, mutta tämä pitää huomioida ennakoidun arvon laskemisessa.

Ratkaisussa MAO:275/09 (vanhan hankintalain mukainen tapaus) hankintayksikkö ei ollut laskenut yhteen kaikkien palovalvontareittien kuluja, vaan piti niitä erillisinä kilpailutuksina. Kilpailutukset oli tarkoitus tehdä jokainen erillään niin, että jokaiselle reitille valitaan eri toimittaja. Kuitenkin hankintayksikkö oli pyytänyt kerralla samalla tarjouspyynnöllä kaikista reiteistä tarjouksia ja lopulta valinnut yhden toimittajan palovalvontareitille 4. MAO katsoi, ettei hankinnan arvon määrittelyn perusteena ollut voitu pitää yksittäistä palovalvontalentoreittia, vaan kysymys oli ollut kilpailutettavien palovalvontalentoreittien kokonaisuudesta. MAO oli katsonut, että hankinnan ennakoitu kokonaisarvo oli muodostunut kaikkien seitsemän lentoreitin arvosta ja että kokonaisarvo oli ylittänyt silloisen 15.000 euron kynnysarvon. Hankintaan oli siten tullut sovellettava hankintalakia.

Erien kilpailuttamisessa voidaan poikkeuksena noudattaa EU-kynnysarvon alittavia hankintoja koskevia menettelytapavelvoitteita sellaisissa tavara- ja palveluhankintojen osien hankinnoissa, jotka alittavat 80 000 euroa sekä sellaisissa rakennusurakoiden osien hankinnoissa, jotka alittavat 1 miljoona euroa. Osien yhteenlaskettu arvo saa olla kuitenkin enintään 20 % kaikkien hankintaan kuuluvien osien yhteisarvosta.

Jos hankintayksikkö koostuu erillisistä toiminnallisista yksiköistä, on hankinnan arvoa laskettaessa otettava huomioon kaikkien yksittäisten toiminnallisten yksiköiden hankintojen ennakoitu kokonaisarvo, silloin kun ne muodostavat yhden kokonaisuuden.

Hankinnan arvo lasketaan seuraavasti:

Yksittäinen tavara- tai palveluhankinta

Suurin maksettava kokonaiskorvaus mukaan lukien mahdolliset vaihtoehdot sekä optio- ja pidennysehdot. (hankintalaki (HL) 27 § 1 mom)

Rakennusurakka

Rakennusurakan arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön. (HL 27 § 2 mom)

Tavarahankinta, jonka kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen

Määräaikaisen, enintään 12 kk voimassa olevan sopimuksen osalta ennakoitu voimassaolon aikainen kokonaiskorvaus ja yli 12 kk voimassa olevan sopimuksen osalta kokonaisarvo jäännösarvo mukaan lukien. (HL 30 § 1 mom)

Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen osalta ennakoitu kuukausiarvo kerrottuna 48:lla. (HL 30 § 1 mom)

Säännöllisesti toistuvat tai määräajoin uudistettavat tavara- tai palveluhankinnat

Viimeksi kuluneiden 12 kk:n aikana tehtyjen vastaavien hankintojen arvo tulevan kauden muutokset huomioiden. (HL 30 § 2 mom)

Palveluhankinta, jossa ei ole sovittu kokonaishintaa

Määräaikainen enintään 48 kk voimassa olevan sopimuksen kokonaisarvo. Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen kuukausiarvo kerrottuna 48:lla (eli arvo 4 vuoden voimassaoloaikana). (HL 30 § 3 mom)

Puitejärjestelyt ja dynaamiset hankintajärjestelmät

Kaikkien puitejärjestelyn keston ajalle suunniteltujen hankintojen ennakoitut kokonaisarvot. (HL 27 §, 30 §)

Innovaatiokumppanuus

Innovaatiokumppanuudessa ennakoitun arvon tulisi vastata ratkaisun innovatiivisuutta sekä tutkimus- ja innovaatiotoimien kokonaisuutta sellaisten innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseksi, joita ei ole vielä saatavilla markkinoilla. Tavaroiden, palveluiden ja rakennusurakoiden ennakoitu arvo ei saisi olla kohtuuttoman suuri suhteessa niiden kehittämiseksi tehtyyn investointiin.

Käyttöoikeussopimukset

Käyttöoikeussopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä hankintayksikön arviota käyttö-oikeussopimuksen saajan sopimuksen voimassaoloaikana tuottamaa liikevaihtoa ilman arvonlisäveroa.

Suunnittelukilpailut

Suunnittelukilpailua koskevan ennakoitun arvon laskemisen tapa riippuu suunnittelukilpailun toteuttamisen tavasta. Jos suunnittelukilpailu toteutetaan palveluhankintaa koskevan menettelyn osana, on arvon laskemisessa huomioitava arvonlisäveroton palveluhankinnan ennakoitu arvo huomioiden osallistumispalkkiot ja maksut. Jos suunnittelukilpailu toteutetaan siten, että osallistujille maksetaan maksuja tai palkkioita, ennakoituun arvoon tulee laskea näiden maksujen ja palkkioiden arvonlisäveroton ennakoitu määrä sekä palveluhankinnan ennakoitu arvo, jos sen tekemisestä on ilmoitettu ennalta.

6 Yhteenveto EU-hankintamenettelyistä

Avoim menettely

- Yksivaiheinen menettely.
- Menettelyä voidaan käyttää aina.
- Kaikki halukkaat voivat jättää tarjouksen.
- Sopii perushankintoihin.
- Yleisimmin käytetty hankintamenettely.

Rajoitettu menettely

- Kaksivaiheinen menettely.
- Menettelyä voidaan käyttää aina.
- Osallistumishakemuksen jättäneistä valitaan tarjoajat, jotka kutsutaan jättämään tarjous.
- Vain tarjoajaksi valittu saa tehdä tarjouksen.
- Tarjoajia valitaan vähintään 5, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.
- Sopii käytettäväksi esim. kun tarjousten vertailu on työlästä ja on odotettavissa, että tarjoajia avoimessa menettelyssä olisi paljon.

Puitejärjestely

- Puitejärjestely tehdään tavallisesti noudattaen avointa tai rajoitettua menettelyä.
- Yhden tai useamman toimittajan ja yhden tai useamman hankintayksikön välinen sopimus, jossa sovitaan joko kaikista hankintaan sovellettavista ehdoista tai osa ehdoista jätetään auki tai osa ehdoista sovitaan ja osa jätetään auki (avoinna olevat ehdot määritellään sopimuskauden aikana kevennetyissä kilpailutuksissa).
- Puitejärjestelyn kesto pääsääntöisesti enintään neljä vuotta.

Neuvottelumenettely

- Kaksivaiheinen menettely.
- Menettelyä voidaan käyttää vain, kun hankintalaissa asetetut käyttö edellytykset täyttyvät.
- Osallistumishakemuksen jättäneistä valitaan vähintään 3 tarjoajaa, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.
- Sopii käytettäväksi erityisesti silloin, kun hankinnan kohteen määrittely ja hankintasopimuksen ehdot edellyttävät neuvotteluja toimittajien kanssa.

Kilpailullinen neuvottelumenettely

- Kaksivaiheinen menettely.
- Menettelyä voidaan käyttää vain, kun hankintalaissa asetetut käyttöedellytykset täyttyvät.
- Osallistumishakemuksen jättäneistä valitaan vähintään 3 tarjoajaa, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.
- Sopii käytettäväksi erityisesti silloin, kun hankintayksikkö tarvitsee neuvotteluja toimittajien kanssa määritelläkseen ja kartoittaakseen kei-not, joilla sen tarpeet voidaan parhaiten täyttää.

Innovaatiokumppanuus

- Kaksivaiheinen menettely.
- Menettelyä voidaan käyttää vain, kun hankintalaissa asetetut käyttöedellytykset täyttyvät.
- Osallistumishakemuksen jättäneistä valitaan vähintään 3 tarjoajaa, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.
- Sopii käytettäväksi, kun tavoitteena on innovatiivisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuottavien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden hankkiminen.

Suorahankinta

- Suorahankintaa voidaan käyttää vain, kun laissa asetetut edellytykset täyttyvät (myös kansallisissa suorahankinnoissa).
- Hankintayksikkö neuvottelee hankinnasta valitsemansa yrityksen (yksi tai useampi) kanssa.

Suunnittelukilpailu

- Menettely, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi kaavoitukseen, kaupunkisuunnitteluun, arkkitehtuuriin tai tietojenkäsittelyyn suunnitelman, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla.

Dynaaminen hankintajärjestelmä

- Täysin sähköinen hankintamenettely tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville tuotteille tai palveluille.
- Toteutettava rajoitettuna menettelynä pl. tarjoajien määrän rajoittaminen, sillä järjestelmän tulee olla koko kestoensa ajan avoin kaikille soveltuvuusehdot täyttävälle toimittajille. Järjestelmän kesto ei ole rajoitettu.
- Joiltain osiltaan hyvin samanlainen menettely kuin puitejärjestely.

Sähköinen huutokauppa

- Sähköisesti esim. alenevin hinnoin toteutettava huutokauppamenettely sen jälkeen, kun tarjoajat ja tarjoukset on arvioitu. Käytetään tarjousten vertailussa.
- Sähköistä huutokauppaa voi edeltää avoin, rajoitettu tai neuvottelu menettely tai se voi olla osa puitejärjestelyn tai dynaamisen hankinta järjestelmän sisäistä kilpailutusta.

Sähköiset luettelot

- Tarjousten sähköinen esittämismuoto, ei siis varsinainen hankinta menettely.

•Käytettävissä myös puitejärjestelyiden ja dynaamisten hankintajärjestelmien sisäisissä kilpailutuksissa.

Hankintalaki 5 luku 32 – 54 §:t

7 Hankinnat yhteishankintayksiköiltä

Hankintayksikkö voi hankkia tavaroita ja palveluita yhteishankintayksiköltä taikka tehdä tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja käyttäen yhteishankintayksikön tekemää hankintasopimusta, 42 §:ssä tarkoitettua puitejärjestelyä taikka 49 §:ssä tarkoitettua dynaamista hankintajärjestelmää.

Ennen hankintaan ryhtymistä on selvitettävä, onko hankinnasta voimassa oleva sopimus kunnassa tai onko jokin yhteishankintayksikkö kilpailuttamassa hankintaa (tarkista kunnan puitesopimustilanne intranetistä sekä esim. Hansel Oy:n (KL-Kuntahankinnat Oy ja Hansel Oy yhdistävät toimintansa 1.9.2019), Sarastia Oy:n ja Kuntien Tiera Oy:n kilpailutuskalenterit).

Tarvittaessa voidaan tehdä myös muuta hankintayhteistyötä (esimerkiksi KUUMA-kunnat ja Itä-Uudenmaan kunnat). Päätöksen mahdollisesta hankintayhteistyöstä tekee hallintosäännössä määritelty taho. Sama taho tekee päätöksen yhteishankintayksikön hyödyntämisestä yksittäisessä hankinnassa ja tiedottaa asiasta kuntakonsernia. Yhteishankinnoista pidetään luetteloa kunnan intranetissä.

Hankintojen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että kutakin hankintaa varten on hyväksytyssä talousarviossa määräraha, hankinta on kilpailutettu ja että hankinnan tarve on täytäntöönpanohetkellä edelleen olemassa.

Pääsääntöisesti yhteishankintayksiköiden kilpailutuksiin sitoudutaan jo niiden valmisteluvaiheessa, ennen kuin yhteishankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen. Hankintaan osallistuvilla hankintayksiköillä on mahdollisuus vaikuttaa tarjouspyynnön sisältöön valmisteluvaiheessa. Hankintayksikön on myös mahdollista ilmoittautua kiinnostuneeksi tiettyyn kilpailutukseen. Tällöin on kuitenkin mahdollista, että hankintayksikkö ei pääse mukaan sopimukseen, jos kiinnostuneiksi ilmoittautuneiden arvioimat ostovolyymit ylittävät yhteishankintayksikön hankintailmoituksella vahvistaman hankinnan arvon. Kiinnostuneeksi ilmoittautuessaan hankintayksikön tulee varautua myös siihen, että kyseinen palvelu tai tuote joudutaan kilpailuttamaan itse.

Sipoon kunnan hankinnoissa tulee aina huomioida kunnan arvot ja toimintaperiaatteet sekä kunnan strategiset linjaukset. Sipoon kunta ottaa hankinnoissaan huomioon sosiaaliset ja ympäristönäkökohdat edistäen laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä.

Kaikki kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat kilpailutetaan sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä. Hankintaprosessista valmisteluvastuussa oleva taho dokumentoi ja arkistoi hankintaprosessiin liittyvän materiaalin.

Sipoon kunnan hankinnat tehdään avoimesti, taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti ottaen huomioon hankintalain peruseriaatteen (tasapuolisuus, syrjimättömyys, avoimuus ja suhteellisuus) hankintamenettelyn eri vaiheissa.

Sipoon kunta mahdollistaa paikallisten yritysten kilpailumahdollisuuksia ja hyödyntää markkinoiden asiantuntemusta hankinnoissa käymällä esimerkiksi avointa teknistä vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa hankinnan valmisteluvaiheessa.

On suositeltavaa, että kaikissa kansallisen kynnyksarvon ylittävissä hankinnoissa käydään teknistä vuoropuhelua potentiaalisten tarjoajien kanssa ennen hankintailmoituksen julkaisemista. Teknistä vuoropuhelua tulee käydä vähintään kolmen toimijan kanssa, mikäli potentiaalisia tarjoajia on olemassa riittävästi. Teknisessä vuoropuhelussa on huomioitava paikallinen tarjonta.

Teknisellä vuoropuhelulla tarkoitetaan ennen hankintailmoituksen julkaisemista potentiaalisten tarjoajien kanssa käytävää keskustelua, jonka tarkoituksena on saada tarjous- tai osallistumispyynnöstä sellainen, että kilpailutuksen lopputulos on mahdollisimman onnistunut. Tekninen vuoropuhelu käynnistetään lähtökohtaisesti julkaisemalla tietopyyntö HILMA-ilmoituskanavassa.

8 Hankinta prosessina

Hankinnat on suoritettava taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hankinnoissa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet ja pyrittävä kunnan kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimpaan lopputulokseen.

Hankintojen suunnittelussa tulee huomioida, että EU-kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa hankintaprosessin läpivienti kestää tavallisesti 6 - 12 kuukautta ja kansalliset hankinnatkin tulisi aloittaa viimeistään kolme-neljä (3-4) kuukautta ennen toivottua sopimuksen voimaantuloa.

Kilpailutus valmistellaan yhteistyössä niin, että eri vaiheissa on mukana hankinnan kannalta riittävä määrä asiantuntijoita tarkoituksenmukaisen hankinnan suorittamiseksi. Hankinta tulee nähdä kokonaisuutena ja kilpailutukseen osallistuvien tahojen tulee ymmärtää hankinnan vaikutuspiiri kokonaisuudessaan. Sipoon kunnan sisällä ja eri yksiköissä tarvittavat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee hankkia keskitetysti.

Hankintojen kilpailuttamisen onnistumisen perusedellytyksenä on, että hankkiva yksikkö on selvittänyt itselleen tulevan hankinnan sisällön ja sen vaikutuksen kunnan toimintoihin. Hankinnan kohde tulee määrittellä riittävän tarkasti ja yksiselitteisesti (esimerkiksi tuotteen ominaisuudet tai palvelukuvaus). Hankinta voidaan tehdä myös tulosperusteisena hankintana, jossa keskiöön nostetaan tavoiteltu muutos, sitä kuvaavien mittareiden valinta ja saavutettujen tulosten arviointi hankinnan sisällön määrittely onkin hankintaprosessin tärkein vaihe.

Ennen hankintaan ryhtymistä on selvitettävä, onko kunnalla olemassa voimassa oleva sopimus. Jos tuote tai palvelu on hankittavissa sopimustoimittajalta, suoritetaan osto/tilaus

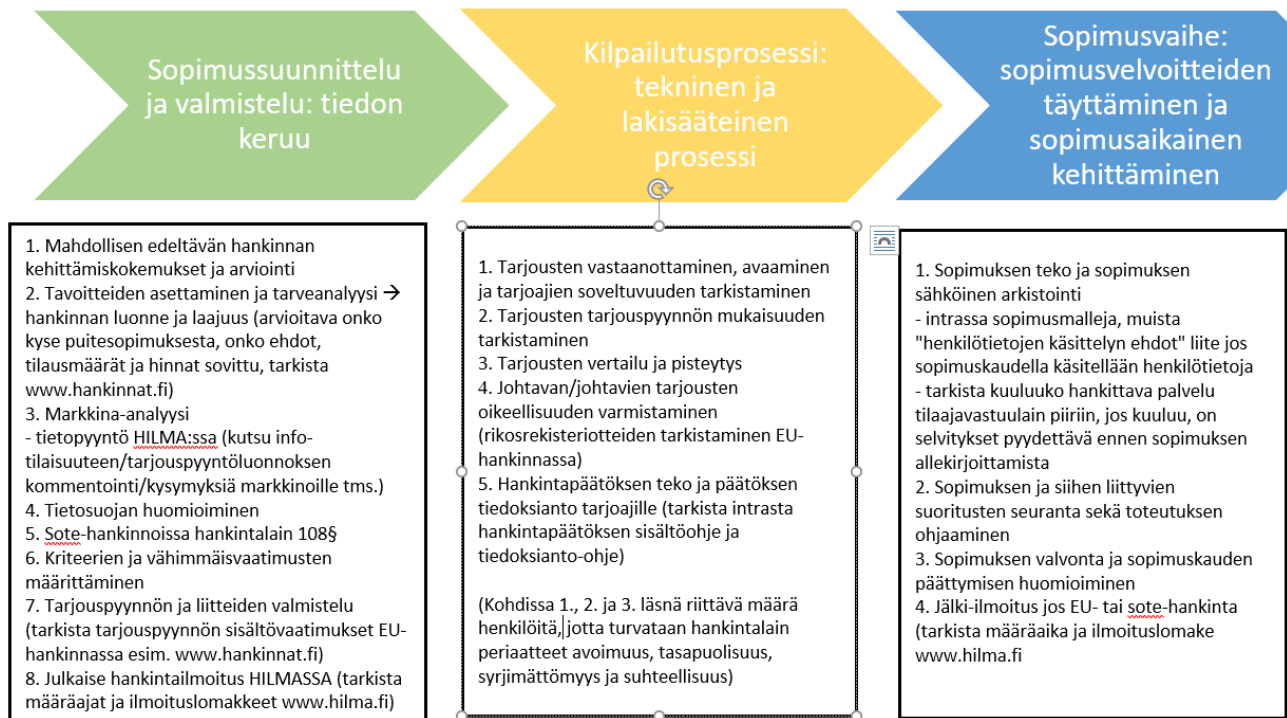
puitejärjestelytoimittajalta voimassaolevan hankintasopimuksen asettamissa rajoissa. Mikäli puitejärjestelytoimittajia on enemmän kuin yksi, tavara tai palvelu kilpailutetaan minikilpailutuksena sopimustoimittajien kesken. Tiedot sopimustoimittajista löytyvät intrasta. Puitesopimuksen vastuuhenkilö on vastuussa siitä, että tieto sopimuksesta on tiedossa koko kunnassa.

Suunnitteluvaiheessa kartoitetaan yhteistyömahdollisuudet ja yhteiskilpailutukset.

Mikäli sopimustoimittajilta ei löydy tarvittavaa tuotetta tai palvelua, tulee hankinta kilpailuttaa. Kilpailutus tehdään vuorovaikutteisesti, avoimesti, tasapuolisesti, syrjimättömästi ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

Hankintojen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että hankintaa varten on hyväksytyssä talousarviossa määräraha, hankinta on kilpailutettu ja että hankinnan tarve on täytäntöönpanohetkellä edelleen olemassa.

Sopimuskaudella optiokausien käyttöönotoista sekä hinnanmuutoksista ja muista merkittävistä muutoksista tehdään päätös hallintosääntöä noudattaen.



Kuva: Hankintaprosessi

9 Sidosyksikköhankinnat

Sisäisiä hankintoja ovat oman kunnan osastolta toiselta osastolta tekemät hankinnat. Osasto voi hankkia toiselta osastolta tavaroita ja palveluja kilpailuttamatta suoraan hankintana.

Sidosyksiköiltä kunta voi hankkia tavaroita ja palveluja kilpailuttamatta. Mikäli kuntakonserniin kuuluva yksikkö, kuten osakeyhtiö, on vähäisessäkin määrin yksityisessä omistuksessa, sitä ei voida pitää hankintalain tarkoittamana sidosyksikkönä. Tällaiselta

kuntakonserniin kuuluvalta yksiköltä ei saa hankkia tavaroita tai palveluja suorahankintana, vaan ne on kilpailutettava hankintalain edellyttämällä tavalla.

Jos kuntakonsernin täysin omistama organisaatio myy merkittävässä määrin tavaroita tai palveluksia yleisillä markkinoilla, sitä ei pidetä hankintalain tarkoittamana sidosyksikkönä. Tällaiselta kunnan omistamalta yksiköltä tehdyt kilpailuttamattomat suorahankinnat ovat kiellettyjä.

Hansel Oy (KL-Kuntahankinnat Oy ennen 1.9.2019), Kuntien Tiera Oy ja Sarastia Oy Oy täyttävät hankintalain sidosyksikölle asettamat vaatimukset. Kunta voi liittyä tietyin edellytyksin mukaan Hansel Oy:n, Kuntien Tiera Oy:n ja Sarastia Oy:n sopimukseen, mikäli kunnalla ei ole samasta asiasta voimassa olevaa sopimusta. Hankintaa valmisteleva taho kysyy kiinnostuksen osastoilta yhteishankintayksikön hankinnan suunnitteluvaiheessa.

10 Tietosuoja hankinnoissa

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (tietosuoja-asetus, (EU) 2016/679) koskee henkilötietojen käsittelyä.

Tietosuoja-asetus koskee myös julkisia hankintoja silloin, kun ulkoinen sopimuskumppani käsittelee henkilötietoja hankintasopimuksen perusteella. Mikäli sopimuskumppani käsittelee sopimuksen perusteella henkilötietoja, tulee henkilötietojen käsittelystä sopia kirjallisesti.

Sipoon kunnalla on käytössä hankintakohtaisesti muokattava sopimusliite sekä ohje Henkilötietojen käsittelystä, joita suositellaan käytettäväksi. Sopimusliite ja ohje löytyvät täältä:

[OHJE Henkilötietojen käsittely](#) (kunnan intrassa oleva ohje)

Sopimusliite on Kuntaliiton laatimaa sopimuksen tietosuojaliite "Henkilötietojen käsittelyn ehdot", jota suositellaan käytettäväksi myös pienemmissä hankinnoissa ja sopimuksissa. Tämä liite on yleisesti käytössä muuallakin, joten myös sopimuskumppanin on helpompaa ottaa kantaa tähän liitteeseen. On tärkeää muistaa täyttää liitteen viimeinen sivu "Käsittelytoimien kuvaus", siinä Sipoon kunta sopii yksityiskohtaisesti asioista hankintakohtaisesti.

Sipoon kunta on nimennyt tietoturvatimiin, joilta voi pyytää lisätietoa tietosuojaan liittyvissä asioissa.

Lisätietoa saa osoitteista:

[valtakunnallinen tietosuojavaltuutettu](#)

[Kuntaliiton ohje: Tietosuoja-asetuksen huomioiminen kilpailutettaessa julkisia hankintoja sisältäen "Henkilötietojen käsittelyn ehdot"-sopimusliitteen.](#)

11 Esteellisyys

Tarjouksen ja hankintaa koskevan sopimuksen valmisteluun ja allekirjoittamiseen sekä tuotteen tai palvelun, urakan tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa ja hallintolaissa.

12 Asiakirjojen julkisuus

Hankintaa koskevien asiakirjojen laatimisessa on noudatettava yleisten asiakirjojen julkisuudesta annettuja säännöksiä. Tarjouspyyntö liitteineen on julkinen, kun se on julkaistu HILMA-ilmoituskanavassa. Hankintapäätös tulee julkiseksi päätöksen allekirjoittamisella tai varmentamisella muulla vastaavalla tavalla. Sama julkisuuskäytäntö koskee päätöstä tarjoajan tai ehdokkaan poissulkemisesta tarjouskilpailusta sekä päätöstä hankinnan keskeyttämisestä.

Hankintaa, urakkaa ja tarjousasiakirjan käsittelyä varten laaditut selvitykset sekä saadut tarjoukset ovat yleisölle julkisia, kun sopimus on allekirjoitettu. Asianosaiselle ne ovat julkisia, kun hankintapäätös on tehty. Asianosaisella ei ole kuitenkaan tiedonsaantioikeutta 11 § 6) kohdan mukaan julkisessa hankinnassa toisen ehdokkaan tai tarjoajan liike- tai ammattisalaisuutta koskeviin tietoihin.

Tieto tarjousten vertailussa käytetystä kokonaishinnasta on kuitenkin aina annettava. Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät tarjouksen tehneen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuuteen. Vastaava kielto koskee myös muita näihin verrattavia tietoja, jos tällaisen tiedon ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajille taloudellista vahinkoa (JulKL 24 §).

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintasopimusta koskeva jälki-ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa luottamuksellisten liiketietojen säilyttämistä, perusteltuja kaupallisia etuja tai tervettä kilpailua.

13 Hankintapäätös ja hankintaa koskeva kertomus

Hankintapäätöksen on oltava kirjallinen ja siihen pitää sisältyä keskeisimmät perustelut. Päätös voi perustua vain hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä kerrottuihin valinta- ja vertailuperusteisiin.

Hankintapäätöksestä tulee käydä ilmi seuraavat asiat:

- valittu toimittaja,
- hankinnan kohde ja määrä,
- hankinnan kokonaishinta kaikkine kuluineen ilman arvonlisäveroa,
- valittu hankintamenettely ja sen perustelut sekä selvitys siitä, miten hankinnasta on ilmoitettu
- tiedot mahdollisista tarjoajien poissulkemisista ja tarjousten hylkäämisistä

- hankintapäätöksen riittävät perustelut tarjouspyynnössä ilmoitetuin valinta- ja vertailuperusteiden (mihin eri tarjousten piste-erot perustuvat)
- miten tarjoukset ovat sijoittuneet hinnan tai hintalaatusuhteen vertailuperusteiden suhteen; mitkä ovat eri tarjousten "pisteet"
- sovelletut lainkohdat,
- EU-hankinnoissa tieto siitä, milloin hankintasopimus voidaan tehdä pakollinen odotusaika huomioiden,
- valitusosoitus markkinaoikeuteen sekä ohjeet hankinta-oikaisun tekemisestä (oikaisuohje).

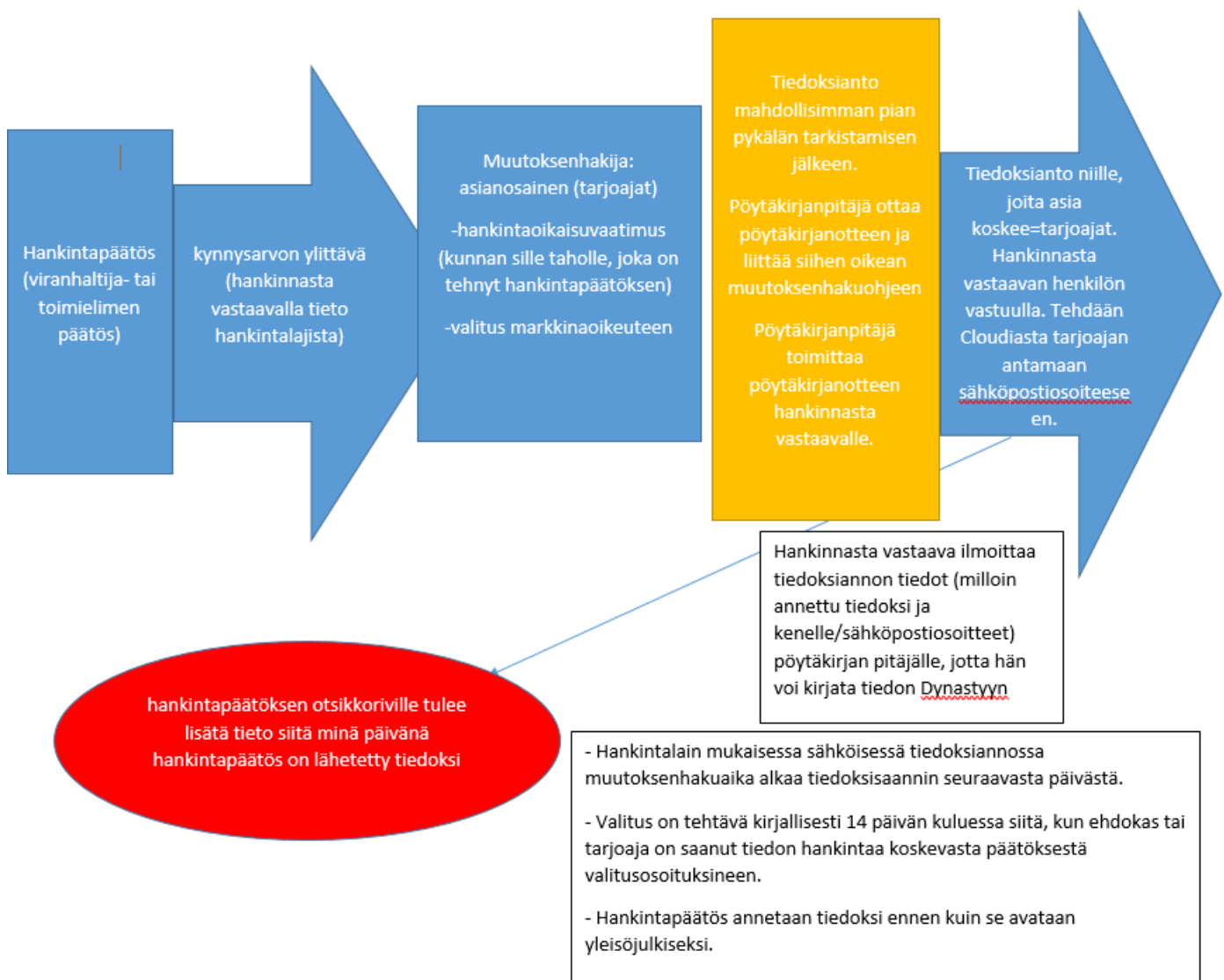
Tarjousvertailun osalta perustelut tulee esittää sellaisella tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen tarjouskilpailussa suhteessa muihin tarjouksiin. Tarjousvertailusta tulee selkeästi ilmetä kaikkien tarjousten osalta, miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta.

Hankintayksikön ei kuitenkaan tarvitse yksilöidä, mihin konkreettiseen seikkaan tarjouksen kustakin vertailuperusteesta saama pistemäärä perustuu. Riittävää on, että tarjouksen ansiot ja pistemäärä käyvät muutoin ilmi perusteluista. Esim. jos hankintaan sisältyy suuri määrä tuotteita, ei jokaisen tuotteen saamia pisteitä tarvitse yksilöidä, vaan piste-erot voidaan kuvata yleisellä tasolla. Tarjousten perusteluiden tulee kuitenkin olla riittäviä, että tarjoajat voivat arvioida päätöksen oikeellisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että päätöksestä on valinta- ja vertailuperusteiden osalta käytävä ilmi vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä tarjous on ollut kokonaistaloudellisesti edullisin (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hintalaatusuhteeltaan paras)?
- Miten tarjoukset ovat sijoittautuneet eri arviointiperusteiden suhteen?
- Miten arviointi ja mahdollinen pisteytys on tehty?

Ks. myös hankintalain 123 §, jossa on säädetty hankintapäätöksen tekemisestä ja päätöksen sisällöstä. Kunnan intranetistä löytyy mallit EU-kynnysarvot- sekä kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintapäätöksiin.

Hankintayksikön on laadittava EU-kynnysarvon ylittävistä hankintasopimuksesta erillinen kertomus, jos jotakin seikkaa ei ole tarpeen ilmoittaa varsinaisessa hankintapäätöksessä. Jos kaikki tiedot ovat hankintapäätöksessä, jälki-ilmoituksessa tai muissa hankinta-asiakirjoissa ei erillistä kertomusta vaadita. Ks. kertomuksen sisällöstä tarkemmin hankintalain 124 §.



Kuva: Hankintapäätöksen tiedoksianto

14 Hankintasopimus

Hankintalaki edellyttää, että kansalliset ja EU- kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen laaditaan kirjallinen sopimus. Tarjouspyynnössä ja hankintapäätöksessä on todettava, että sopimus syntyy vasta erillisen kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella. Ennen sopimuksen allekirjoittamista tai tosiasiallista täytäntöönpanoa on varmistettava, että hankintapäätöksestä ei ole valitettu markkinaoikeuteen eikä siitä ole tehty hankintaoikaisua. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintasopimus voidaan tehdä 14 päivän kuluttua tiedoksisäännistä (odotusaika), mikäli hankintapäätös on lainvoimainen eli siitä ei ole valitettu.

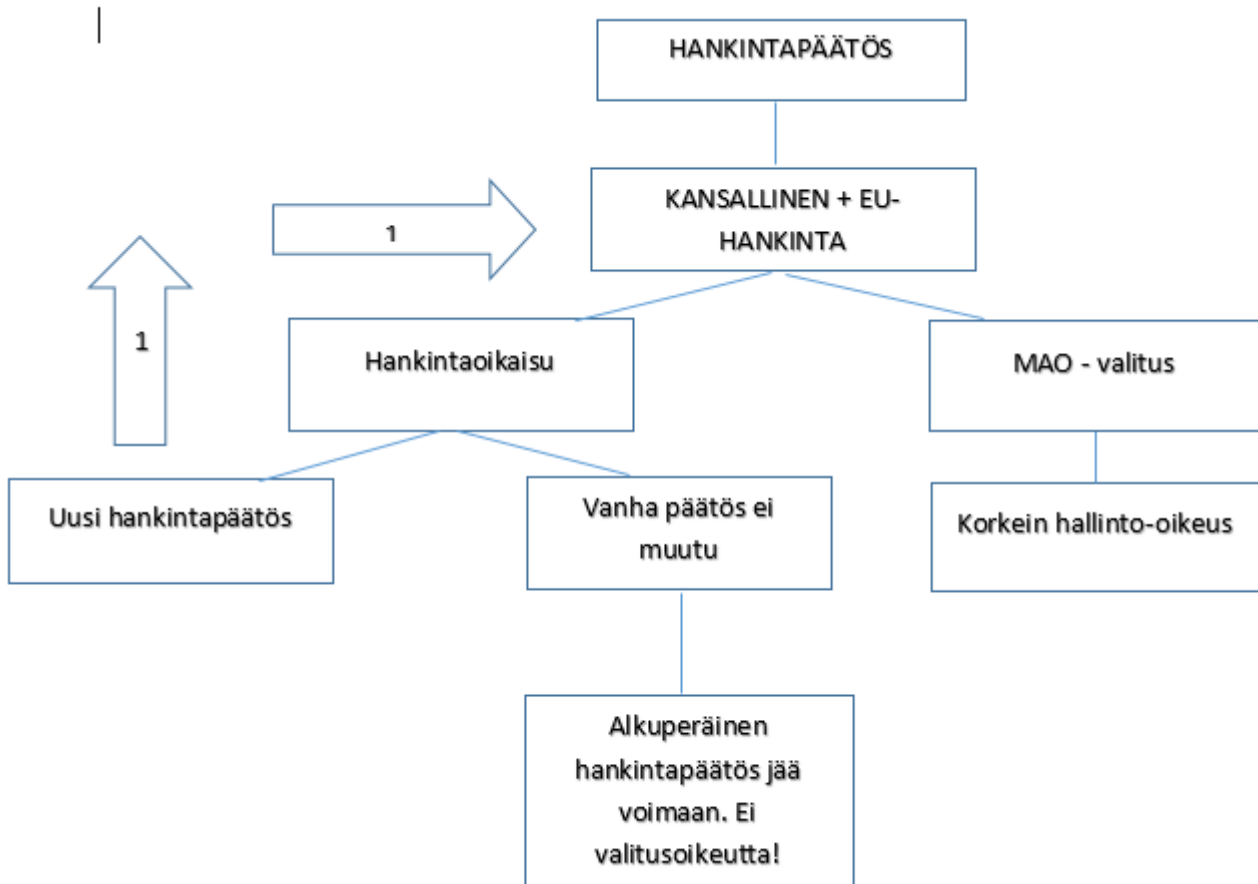
Kaikki hankintasopimukset arkistoidaan Dynasty-asianhallintajärjestelmässä.

Hankintasopimusten osana voidaan käyttää alan yleisiä sopimusehtoja, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja JYSE 2014 tavarat, JYSE 2014 palvelut, rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, julkisen hallinnon ICT-hankintojen yleisiä sopimusehtoja JIT 2015 ja muita asianomaista hankintaa koskevia sopimusehtoja. Pääsääntöisesti hankintasopimusluonnos on osa tarjouspyyntöasiakirjoja.

15 Muutoksenhaku hankinta-asioissa

Muutoksenhausta hankinta-asioissa säädetään hankintalaissa. Lain säännökset koskevat myös pienhankintoja.

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on kaksi muutoksenhakureittiä: hankinta-oikaisu kunnan omalle toimielimelle ja asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi.



Numerolla yksi merkityt nuolet osoittavat sen, että mikäli hankinta-oikaisu johtaa uuteen hankintapäätökseen, on tämä täysin uusi päätös, jolloin päätös ikään kuin palaa alkupisteeseensä ja uudet valitusajat käynnistyvät.

Kuva: Muutoksenhaku hankinta-asioissa

Ennen vastineen käsittelyä tulee asiasta tiedottaa osaston johtajalle, jonka määrärahoista kyseinen hankinta rahoitetaan.

16 Markkinaoikeuden määrämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty hankintasäännösten vastaisesti ja asia on saatettu markkinaoikeuden käsittelyyn, markkinaoikeus voi:

- kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan,
- kieltää hankintayksikköä soveltamasta virheellistä menettelyä,
- velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä, tai
- määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä (enintään 10 % hankinnan arvosta),
- määrätä hankintayksikölle tehottomuusseuraamuksen,
- määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun (enintään 10 % hankinnan arvosta) ja
- lyhentää hankinta tai käyttöoikeussopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.

Tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen voidaan määrätä vain kansallisen kynnysarvon ylittävässä liitteen E mukaisessa palveluja koskevassa hankinnassa ja käyttöoikeussopimuksessa sekä EU-kynnysarvon ylittävässä muussa hankinnassa.

Edellä luetelluista seuraamuksista kolme ensimmäistä ovat mahdollisia silloin, kun hankinnasta ei vielä ole tehty sopimusta. Jos markkinaoikeus esim. toteaa, että hankintapäätös on tehty hankintalain vastaisesti, voi se kumota hankintapäätöksen.

17 Hankintojen valvonta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo hankintalain noudattamista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) tehtävänä on hankintalain noudattamisen valvonta. Ensisijaisesti valvonnan tarkoituksena on puuttua täysin lain säännöksistä piittaamatta tehtyihin suorahankintoihin, joista ei ole lainkaan ilmoitettu. KKV puuttuu myös muihin merkittäviin suorahankintoihin rinnastuviin menettelyltään karkeasti virheellisiin tai syrjiviin hankintoihin.

KKV:n toteuttama valvonta ja sen käytössä olevat toimenpiteet eivät vaikuta tarjoajien ja muiden asianosaisten mahdollisuuteen hakea muutosta säännönmukaisin muutoksenhakukeinoin taikka muiden tahojen mahdollisuuteen tehdä hallintolain mukainen hallintokantelu muulle viranomaiselle.

KKV:lle voi tehdä hankintalain soveltamisalaan kuuluvassa asiassa toimenpidepyynnön jokainen, joka katsoo hankintayksikön menettelleen hankintalain vastaisesti. Toimenpidepyyntö on tehtävä lähtökohtaisesti kirjallisesti, minkä lisäksi toimenpidepyynnön tekijän on esitettävä näkemyksensä siitä, millä perusteella tämä pitää menettelyä virheellisenä ja mahdollisuuksien mukaan tieto arvostelun kohteena olevan

menettelyn tai laiminlyönnin ajankohdasta. KKV voi myös omasta aloitteestaan ottaa käsiteltäväksi hankintalain soveltamisalaan kuuluvan asian. KKV:n toimenpiteistä ja sen asettamista seuraamuksista ks. tarkemmin hankintalain 139 §, 140 § ja 141 §.

18 Lisätietoja hankinnoista

Tarkempaa tietoa hankintayksiköistä, hankinnoissa käytetyistä menettelytavoista, kynnysarvoista, hankinnan ennakoidun arvon laskennasta sekä muusta hankintalainsäädännön sisällöstä:

- Voimassa oleva lainsäädäntö www.finlex.fi.
- Julkisten hankintojen neuvontayksikkö palvelee hankintayksiköitä julkisiin hankintoihin liittyvissä kysymyksissä. JHNY ylläpitää verkkosivuja www.hankinnat.fi ja www.upphandling.fi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa julkisiin hankintoihin liittyvän lainsäädännön valmistelusta. <http://tem.fi/julkiset-hankinnat>.
- Hankintailmoitukset www.hankintailmoitukset.fi.